

דבר העורכים

בשנה האחרונה הלך לעומו פרופ' שלו גינוסר, שהיה מראשוני המורים בפקולטה ואף כיהן בה שתי תקופות כדיקן. בחוברת מובאים דברים שנישאו בטקס לזכרו של פרופ' גינוסר על-ידי פרופ' י' אנגלרד – דיקן הפקולטה למשפטים.

הענקת חנינה ל"נאשמי המחתרת היהודית" היא שאלה המעסיקה בימים אלה את הציבור הישראלי כולו, ואת ציבור המשפטנים בפרט. סוגיא זו מעוררת שאלות קונסטיטוציוניות חשובות, ונוגעת ללב ליבה של מערכת המשפט בישראל – שלטון החוק. מתוך מגמה להדק את הקשר בין הזירה העיונית-תיאורטית, המוצאת בדרך כלל ביטוי בין דפי כתב העת, לחיי המעשה המשפטיים בישראל, אנו מביאים בחוברת זו תקציר מיום עיון שנערך בנושא זה בפקולטה למשפטים בירושלים בהשתתפות משפטנים בכירים.

שני חידושים הונהגו לאחרונה בכתב העת:

בחוברת הנוכחית אנו מביאים פינה חדשה ובה סקירה של פסקי דין נבחרים מפסיקת בית הדין הצבאי לערעורים. אין כיום במה מסודרת לפרסום פסקי דין אלה, אך יש בהם כדי לתרום למשפטן – הן בתחום הפרקטי, והן בתחום העיוני. הם עוסקים לעיתים בשאלות מעניינות, מהן שאף טרם נדונו בבתי-המשפט האזרחיים. את הפינה עורך ד"ר מרדכי קרמניצר.

חידוש נוסף הוא צירוף מפתח העניינים כנספח בסופו של כל כרך. כך צורף לחוברת יד (3) בסופה, מפתח העניינים של כרך יד, ואנו תקווה שנוהג זה יושרש להבא.

בברכה,

לביא צוריאל, לויצקי אמיר
עורכים

לזכרו של פרופ' שלו גינוסר

מאת

פרופ' י' אנגלרד

איני בא לזכור את פרופ' שלו גינוסר ז"ל בתפקידי הרשמי כדיקן הפקולטה למשפטים בלבד, אלא אני מספידו כתלמידו וכידידו. פרופ' גינוסר היה מורי ורבי וזכרונות אישיים רבים קושרים אותי אליו.

הוא עומד לנגד עיני – דמותו החייכנית, המסבירה פנים, וסימן ההיכר הקטן: הפרפר העליו שנהג לענוד.

אהבתי את פרופסור גינוסר, הערכתיו את ידידותו, התפעלתי מתרבותו, מאופקו הרחב. לעתים קרובות נכנס לחדרי, גם בשנים הרבות שעברו מאז פרישתו מן ההוראה. באתח ההודמנויות הוא הראה לי שיר מרשים בגרמנית וסיפר לי, כי נתחבר על-ידי אביו שכתב, תחת השם *Heinrich Grünau*, משורר ציוני מפורסם. גם אמו ז"ל, שנפטרה בדמי-ימיה, היתה ציונית ויסדה את הסתדרות הנשים הציונית בבלייה. הוא ספג אפוא

את הציונות מבית הוריו והיה פעיל עוד בנעוריו בהנצחה הציונית בבלגיה, ולאחר עלייתו לארץ-ישראל בשנת 1939 התנדב במלחמת-העולם השנייה לצבא הבריטי ושירת ביחידת ארץ-ישראל.

ציוני גדול היה ונשאר כנה עד סוף ימיו. היחס המפלה של העולם כלפי העם היהודי הסעיר את רוחו ולא-פעם הביע לפני תרעומת חזקה על אוזלת ידינו בדבר התגובה הנאותה לאויבינו ולידידינו.

אחד הרגעים הקשים בשבילי בהיכרותנו הארוכה היתה פנייתו אלי, כהיותי עדיין תלמיד הפקולטה – איני זוכר באיזו שנה – בבקשה להיות עוזרו בהוראת סדרי-הדין ולהקדישני לתחום זה שהיה קרוב ללבנו. פנייתו הידידותית ריגשה אותי והיה לי קשה לסרב לו ולהסביר לו כי לבי נוטה לתחום אחר.

ההכרח לאכזב מורה יקר ואדם חביב כמוהו גרם לי לתחושה של צער אמיתי שליוותה אותי במשך שנים רבות, והיה צף ועולה – גם אם בצורה עמומה – בפגישות בינינו. הרגשתי את חיבתו אלי, ומצפוני לא שקט לחלוטין על שציערתי אותו בסירובי.

ראיתי בדמותו של פרופ' גינוסר אידיאל של אדם כמזוג בתוכו גפש פיוטית, רוח מוסיקלית וכישרון משפטי. התפעלותי היתה גדולה וכנה משום – אודה ולא אבוש – שאין בי מיוזג מופלא כזה ואיני מכיר רבים הברוכים בו. יחדי סגולה הם. זוכר אני את הפתעתי הרבה כשראיתיו בפעם הראשונה מנגן בתזמורת בוויאולה – ולא בכינור, כפי שתיקן אותי בשעתו – אותו איש שלימד אותי פרוצדורה אורחית ופרוצדורה פלילית, מקצועות שנחשבו טכניים אם לא יבשים.

אך פליאתי הגדולה היתה טיב מחקרו המשפטי בתחום תורת-המשפט הכללית. ניתוחו היה חריף ביותר, פרי איזמל החד של היגיון צרוף. עקיב ללא פשרות – איזה מרחק מאיש המווות, הפלא ופלא!

תרומתו הגדולה למחקר ואהבתו הנצחית המקצועית נגעה לבעיה היסודית של מיון הזכויות, חיובים וקניין. בדווחו לדיקן של אז, פרופ' קלינגהופר, על פעולותיו בחופשת השבתון בשנת 1960, כתב פרופ' גינוסר:

"מגמתי העיקרית היתה לנצל את החופשה כדי לסיים מחקר זה, שראיתי בו מאז ומתמיד מטרת חיי בשטח המדעי. עוד בסוף לימודי התרשמתי מההבחנה המפורסמת בין זכויות חפציות (*in rem*) וזכויות אישיות או אובליגטוריות (*in personam*). המקובלת ומוכרת בכל העולם, על-אף הקשיים בקביעת אבן-הבוחן בין שני הסוגים של זכויות, ועלה בדעתי להציע הצעה חדשה, בטוחה יותר. במשך כל שנות התפתח חותי לא פסקה התעניינותי בבעיה האמורה. בעוד שדעותי נתגבשו והגעתי לידי הקמת תיאוריה חדשה בדבר הגדרת הזכויות למיניהן. אמנם ניסיתי מספר פעמים להעלותה על הנייר, אך נוכחתי כי רק תקופה ממושכת של שקט וריכוז תרשה לי להביא את עבודתי לידי סיום. חופשת השבתון היא-היא אשר העמידה אותי בתנאים הדרושים.

כיוון שכמעט כל החומר שאספתי במשך קרוב לארבעים שנה היה שאוב ממקורות צרפתיים, בחרתי בפריס כמרכז עבודתי...

עוד בטרם יצא ספרי לאור, חשבתי שכדאי להציג בפני קהל מתאים את עיקרי תוכנו ולהעמידו בזה לביקורת השומעים. כך זכיתי להתקבל כמרצה-אורח במספר אוניברסיטאות זרות ואוכל לציין, כי בכל מקום עוררו הרצאותי עניין רב, ולפעמים אף יותר מזה...

ייחסתי חשיבות יתירה להודמנות שניתנה לי, לא רק ליצור קשרים בין האוניברסיטה שלנו לבין אוניברסיטאות זרות, אלא גם להפגין ולהדגים את ערכו העולמי של המשפט כמדע, אפילו בשטח המצומצם של המשפט הפרטי, האזרחי, אשר נחשב לנחלתה המיוחדת של כל אומה ואומה. הרי הבעיות ששימשו גושא להרצאותי לא היו מאלו המטרידות רק משפטנים מישראל או בלגיה, צרפת או קנדה, אלא בעיות בעלות זיקה כללית וחשיבות יסודית, אשר משפטן כל שהוא מסוגל לתרום את תרומתו להבהרתן, ויהא מוצאו כפי שיהיה".

פרי המאמץ האינטלקטואלי היו שני ספרים בצרפתית: שפוררו עניין עצום, בעיקר בצרפת ובבלגיה—ונכתבו מאמרים מיוחדים בעקבותיהם. על ספרו הראשון היו לי שיחות רבות עם פרופסור גינוסר—דעתו היתה פתוחה לרווחה לכל הערה ביקורתית ועניינית—ואם להאמין לדבריו, תרמתי בהערותי ובשאלותי לכתיבת הספר השני.

התיאוריה המקורית של פרופ' גינוסר לא נשכחה: בסדרה החדשה החשובה ביותר על המשפט האזרחי בצרפת, בעריכתו של פרופ' גסטין (Ghestin)², מוקדש פרק שלם לתורתו תחת השם

La Thèse de Mr. Ginossar, p. 168—172:

"M.S. Ginossar a élaboré une construction originale qui bouleverse la distinction classique des droits réels et des droit de créance".

ידועה הרתיעה של מלומדים—ובמיוחד של המשפטנים—לזנוח דרכי מיון מסורתיות. פרופ' גינוסר פתח לא-פעם את לבו לפני וקבל, כי "אין נביא בעירו" וכי בארץ אין מייחסים חשיבות מספקת לתורתו. העניין כאב לו, אך דומה כי בדורנו פחת העניין בתורות מופשטות הדורשות דיוק מחשבתי ומשמעת רעיונית. הגישה היא יותר פרג-מטית. אך משוכנע אני, כי המאמץ האינטלקטואלי העצום של פרופ' גינוסר נשא פרי וגם אם לא נתקבלו רעיונותיו במלואם הם מפרים ויפרו את מחשבתנו ואת מחשבת הבאים אחרינו.

1 *Droit réel, Propriété et Créance*, Elaboration d'un système rationnel des droits patrimoniaux (Lib. gén. de droit et de jurispr., Paris, 1960) 212 p.; *Liberté Contractuelle et Respect des Droits des Tiers*. Emergence du délit civil de fraude (Libr. gén. de droit et de jurispr., Paris, 1963) 108 p.

2 Ghestin et Goubeaux, *Traité de droit civil*, I, Introduction générale (Paris, 1977) 168—172. וראה עוד 17—21 (Padova, 1982) Natucci, *La tipicità dei diritti reali*, I

הגישה העיונית הצרופה לא מנעו מפרופ' גינוסר להיות ער לצרכים המעשיים של הוראת המשפט. בעוברי על החומר בפקולטה שהיה קשור לפעילותו הברוכה מצאתי, להפתעתי העצומה, כי רעיונות שהעליתי זה עתה בוועדת ההוראה בדבר הוראה מעשית לתלמידי שנה ד, בשיתוף עם עורכי-דין מומחים – רעיונות אלה כבר הוגשמו על-ידי פרופ' גינוסר ז"ל בראשית דרכה של הפקולטה לפני למעלה משלושים שנה, בשנת תשי"ג: הרצאות מגוונות על הנושא פרקליטות ואתיקה מקצועית על-ידי נכבדי המקצוע.

פרופסור שלו גינוסר, מורנו הדגול, האדם האהוב והיקר, שעסק במעשים טובים עד יומו האחרון, הלך מאתנו ואיננו.

זכרנו לברכה. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.